

KESKKONNAMINISTEERIUM

Kliimapoliitika põhialused aastani 2050

I Sissejuhatus

Maailma kliima muutumist ja ülemaailmset soojenemist mõjutavad nii looduslikud protsessid kui ka inimtegevus. Rahvusvahelise Kliimamuutuste Paneeli (IPCC) ehk valdava enamiku maailma juhtivate kliimateadlaste andmetel on inimtegevuse tõttu õhku paisatud kasvuhoonegaaside heide¹ selgelt soodustanud ülemaailmset soojenemist tööstusrevolutsiooni järel alates 1880. aastatest. Tänapäevaks on näiteks süsihappegaasi, metaani ja diümmastikoksiidi heite kontsentratsioonid atmosfääris suuremad kui kunagi varem viimase 800 000 aasta jooksul.

Ülemaailmsest soojenemistest johtuvad kliimamuutused ei ole pelgalt tulevikustsenaarium, nende mõjusid võib tajuda juba praegu. Keskmise õhutemperatuur Eestis on tõusnud oluliselt kiiremini kui maailmas keskmiselt, ning temperatuuritõus jätkub. Eesti teadlased on prognoosinud, et keskmise temperatuuri tõusu tõttu sagenevad ja intensiivistuvad Eestis tõenäoliselt ekstreemsed ilmastikunähtused, nagu kuumalained, põuaperioodid, vihmavalingud ja tormid, millel on negatiivsed tagajärjed inimeste tervisele ja varale. Samuti kasvab sademete hulk, eriti talvisel perioodil, ning tõuseb merepind, mille tulemusena suureneb mere ja jõgede kaldaerosioon ning sagenevad üleujutused. Väheneb ka jää- ja lumekate, taimekasv muutub, lisanduvad võõrliigid, uued taimekahjurid ja haigustekitajad. Lokaalsete kliimamuutuste mõjude kõrval võib isegi suurem olla globaalselt toimivate sotsiaal-majanduslike ja rahvusvaheliste suhete muutuste mõju ülekandumine Eestisse. Seega on kliimamuutuste mõjusid, millega peame Eestis kohanema, ning on ka selliseid mõjusid, mida saame ennetada ja leevendada, jätmata neid tulevaste põlvete kanda.

Kliimapoliitika põhialuste arengudokumendiga lepime riiklikul tasemel kokku Eesti kliimapoliitika pikaajalises visioonis, valdkondlikes ja valdkonnaülestes poliitikasuundades, millega seatakse selge teekond kliimamuutuste leevendamiseks ehk kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks ning ühtlasi kliimamuutuste mõjudega kohanemiseks.

Arengudokumendi koostamisel lähtuti ühtlasi Eesti säästva arengu riiklikust strateegiast „Säästev Eesti 21“, mille üks eesmärk on ökoloogilise tasakaalu säilitamine sihiga käsitleda loodust kui väärtust ning kui ühiskonna kesksel arenguresurssi üheskoos Eesti üldise edendamiseks. Ökoloogilise tasakaalu kindlustamiseks on tarvis kasutada säästlikult looduslike ressursse ja vähendada saastumist. Samas suunas liiguvad ka ülejäänud 194 riiki, kes 2015. aasta detsembris Pariisi kliimakokkuleppe raames leppisid kokku ülemaailmses siduvas tegevusplaanis ohtlike kliimamuutuste ennetamiseks, hoides maakera keskmise temperatuuri tõusu tunduvalt alla 2 °C võrreldes tööstusrevolutsiooni-eelse tasemega. Euroopa Liidus oleme seadnud veelgi ambitsioonikama sihi liikuda vähese süsinikuheitega majanduse suunas, vähendades aastaks 2050 liidu kasvuhoonegaaside heidet vähemalt 80 protsenti võrreldes 1990. aasta heitetasemega.

Kliimamuutuste horisontaalse, see tähendab pea kõiki majanduse valdkondi hõlmava mõõtme tõttu lähtutakse arengudokumendis seatud poliitikasuundadest edaspidi riikliku kliimapoliitika kujundamisel, rahvusvahelistel läbirääkimistel ja asjakohaste riiklike strateegiliste arengudokumentide koostamisel, uuendamisel ning elluviimisel. Kõige vahetumalt mõjutavad kliimapoliitika põhialused energiamajanduse, sealhulgas nii transpordi, põllumajanduse, metsanduse kui ka jäätmemajanduse valdkonna planeerimist ja arendamist. Arengudokumendis kokkulepitud poliitikaraamistik annab ka erasektori investeerijatele ja kodanikuühiskonnale kindlust, et teha otsuseid, mis on kooskõlas riigi pikaajaliste eesmärkidega. Arengudokumendi regulaarne ajakohastamine ja selle elluviimisest

¹ Siin ja edaspidi räägitakse kasvuhoonegaaside heitest, mis on tekkinud inimtegevuse tagajärjel. Kasvuhoonegaasid on süsihappegaas ehk süsinikdioksiid (CO₂), metaan (CH₄), diümmastikoksiid (N₂O) ja fluoreeritud gaasid ehk F-gaasid.

aruandmine aitavad tagada kokkulepitud poliitikasuundade aktuaalsuse.

Konkurentsivõimelise vähese süsinikuheitega majanduse suunas liikumine on Eestile võimalus valida arengusuund, mis võimaldab järk-järgult ümber kujundada riigi majandus ja energiasüsteem üha ressursitõhusamaks, säästlikumaks, tootlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks. Soovitud suunas liikumine eeldab samasuunalisi muutusi inimeste hoiakutes, tarbimisharjumustes ja käitumises.

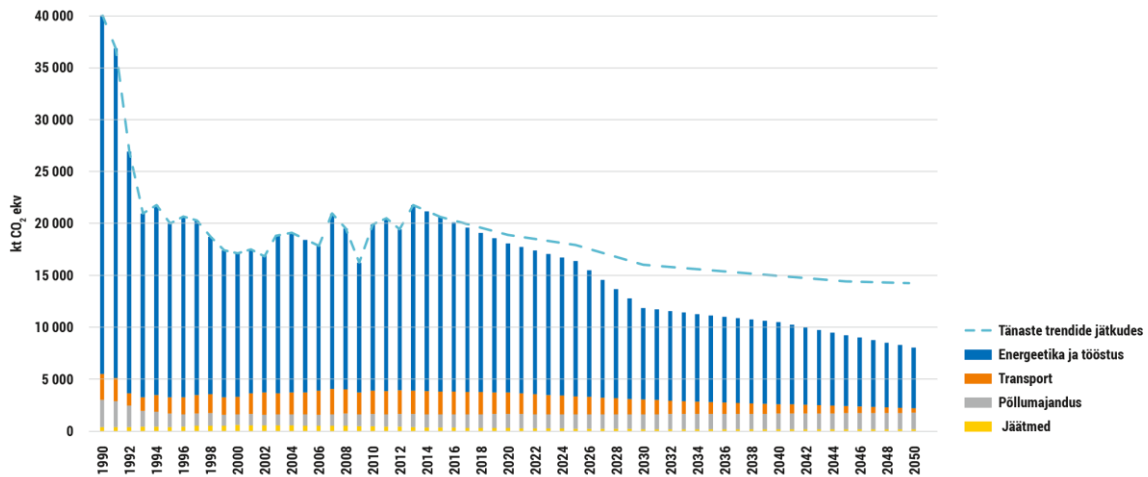
Kliimamuutustega seotud üleilmsete väljakutsete lahendamiseks kujundatakse Eestist atraktiivne keskkond eelkõige kasvuhoonegaaside heidet vähendavate innovaatiliste tehnoloogiate, toodete ja teenuste teadus- ja arendustegevuseks ning nende ekspordiks.

Aastaks 2050 tuleb eelkõige Eesti energiamajanduse, sealhulgas transpordi süsinikuheidet otsustavalt ja oluliselt vähendada. See tähendab saastava energiatootmise asendamist valdavalt kohaliku taastuvenergia tootmisega ja kodumaise põlevkiviressursi suuremat väärindamist. Täiendav energiasääst energeetikas peab järgmistel aastakümnetel tekkima nutikate võrkude ja säästlikumate kodumajapidamiste kaudu. Transpordisaastet peab vähendama sundliikumise vajaduse kahanemisele ning ühistranspordi, kergliikluse ja vähese süsinikuheitega transpordisüsteemi arendamise tulemusel. Samuti peab kütusekulukate sõidu- ja kaubaautode kasutamise hinnas hakkama adekvaatselt kajastama nende kasutusega keskkonnale põhjustatavat kahju. Lisaks tuleb suurendada Eesti metsade ja muldade süsiniku sidumise võimet ning senisest enam talletada süsinikku Eestis tehtud puittoodetes. Halva kvaliteediga puitu saab kasutada taastumatute ressursside asemel. Oluline on suurendada ka põllumajanduse tootlikkust ja väetiste kasutamise tõhusust, asendades sealjuures mineraalseid väetisi orgaanilistega. Ressursitõhusale ringmajandusele üleminek aitab omakorda majanduskasvu lahti siduda esmase tooraine kasutuse kasvust. Kliimamuutuste mõjudega paremaks kohanemiseks tuleb mis tahes kliimasündmuste avaldumisel tagada majanduse, sh energia- ja muu taristu toimimine ning ennetada ja leevendada negatiivset tervisemõju. Samuti on oluline suurendada elanikkonna valmisolekut hädaolukordadeks ning päästesuutlikkust.

II Kliimapoliitika visioon ja üleriigiline eesmärk

1. Aastaks 2050 on Eestis konkurentsivõimeline vähese süsinikuheitega majandus. Tagatud on riigi valmisolek ja võimekus kliimamuutuste põhjustatud negatiivsete mõjude minimeerimiseks ja positiivsete mõjude parimaks ärakasutamiseks.

2. Üleminek vähese süsinikuheitega majandusele ja ühiskonnale on kujunemas ülemaailmseks trendiks, mille üks mõõdik on kasvuhoonegaaside heite vähenemine. Eesti pikaajaline siht on vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2050. aastaks ligi 80 protsenti võrreldes 1990. aasta heitetasemega. Selle sihi suunas liikumisel vähendatakse kasvuhoonegaaside heidet 2030. aastaks orienteerivalt 70 protsenti ja 2040. aastaks 72 protsenti võrreldes 1990. aasta heitetasemega.

Eesti kasvuhonegaaside heite vähendamise traiektoor, mis kuuhtub liikumist liia 80% heite vähendamise eesmärai suunas aastaks 2050.

III. Kogu majandust hõlmavad poliitikasuunised

3. Eestist kujundatakse atraktiivne keskkond eelkõige kasvuhonegaaside heidet vähendavate innovaatiliste tehnoloogiate, toodete ja teenuste arendamiseks. Samuti soodustatakse nende ekspordi ja globaalset rakendamist kliimamuutustega seotud üleilmsete probleemide lahendamiseks. Tuvastatakse ning prioriseeritakse suure ekspordivõime ning majandusliku ja keskkonnahoiu potentsiaaliga rohekasvu valdkonnad ning toetatakse nende arengut järjepidevalt soodsa regulatiivse keskkonna kujundamise ja rahastusele ligipääsu soodustamise kaudu. Näiteks ettevõtetele suunatud riiklike toetusmeetmete kriteeriumites arvestatakse kliimapolitiika eesmarke ja võimaluse korral eelistatakse vähese süsinikuheitega alternatiive.

4. Nii tarbijate kui ka ettevõtete kliimasõbralike hoiakute ja valikute kujundamiseks suurendatakse ühiskonna teadlikkust kliimamuutuste leevendamisest ja nende mõjudega kohanisest. Juurutatakse kliimamuutuste temaatika teadmiste-, oskuste- ja hoiakutepõhist käsitlemist kõigil haridustasemetel ning mitteformaalses keskkonnahariduses. Avaliku sektori head eeskuju näidatakse keskkonnakorralduslike meetmete abil, sealhulgas keskkonnajuhtimise ja keskkonnahoidlike hangete rakendamisega riigiasutustes. Ühtlasi tunnustatakse parimate praktikate loojaid ja kasutajaid.

5. Majanduskasv seotakse lahti esmase tooraine kasutamise kasvust ressursitõhusa ringmajanduse edendamise kaudu, arvestades säästva arengu eesmarke ning eelkõige säästva tootmise ja tarbimise põhimõtteid. Jäätmehierarhiast lähtudes jätkatakse jäätmetekke vähendamist ja tõhustatakse jäätmete liigiti kogumist. Tootmises vähendatakse esmase ja suurendatakse teisese tooraine kasutust ning rakendatakse ökodisaini ja universaalse disaini põhimõtteid. Soodustatakse uudsete, sealhulgas ressursside taaskasutamisel, jagamisel ja rentimisel põhinevate ärimudelite kasutuselevõttu.

6. Eesti panustab teiste arenenud riikide hulgas piiriülelts kliimamuutuste leevendamisse ja nende mõjudega kohanisemisse arengukoostöö raames, kaasates võimaluse korral selleks Eesti parimat oskusteavet. Kliimaeesmärkide saavutamise kulutõhususe suurendamiseks kasutatakse olemasolevaid ja tulevasi paindlikkusmehhanisme².

² Näiteks Kyoto protokollis kohane riikidevaheline saastekvootidega kauplemine ja projektipõhine ühisrakendusmehhanism.

IV. Valdcondlikud poliitikasuunised kliimamuutuste leevendamiseks

ENERGEETIKA JA TÖÖSTUS

7. Energia tarbimiskeskuste ja uute tootmisvõimsuste planeerimisel ning tarbimise ja tootmise juhtimisel lähtutakse süsteemi kui terviku tõhusast koostoimimisest. Soodustatakse tööstussektori, sealhulgas otseselt seotud äri- ja teenindussektori ettevõtete paiknemist energia tootmisüksuste läheduses ning suurtarbijate ja tootjate võrguga liitumist soodustava õigusliku keskkonna kujundamise kaudu. Tähtis on vähendada energia ülekandel tekkivate kadude osakaalu majanduslikult põhjendatud tehnilise miinimumini.

8. Tööstuslikes protsessides soodustakse valdavalt vähese CO₂ eriheitega tehnoloogiate rakendamist ning ressursside tõhusat kasutamist. Tööstusettevõtetes soodustatakse ressursside tõhusamat kasutamist kogu tootmistsükli. Õigusnormide abil motiveeritakse tööstust kasutama valdavalt vähese süsinikuheitega kütuseid ja tootmissisendeid.

9. Olemasoleva hoonefondi renoveerimisel ning uute hoonete planeerimisel ja ehitamisel lähtutakse süsteemi kui terviku majanduslikust ja energeetilisest tõhususest, et saavutada kogu kasutuses oleva hoonefondi maksimaalne energiatõhusus. Hoonefondi renoveerimisel suurendatakse kinnisvaraomanike teadlikkust ja selgitatakse välja võimalikud turutõrked. Sealjuures on oluline saavutada sünergia ka piirkondlike energia- ja sotsiaal-majanduslike arengusuundadega. Hoonefondi renoveerimiseks, äri- ja tootmishoonete energiatõhususe suurendamiseks ning uute energiasäästlike hoonete rajamise soodustamiseks kaalutakse eri rahastusvõimaluste rakendamise võimalikkust ja kulutõhusust.

10. Energiasüsteemides võrkude planeerimisel, ehitamisel, haldamisel ja rekonstrueerimisel lähtutakse süsteemi kui terviku majanduslikust ning energeetilisest efektiivsusest eesmärgiga saavutada maksimaalne energia- ja ressursitõhusus. Õigusnormide abil soodustatakse elektri- ja soojusvõrkude efektiivset ja jätkusuutlikku toimimist, lähtudes vaba turu põhimõtetest, ning võimaldatakse kõigil võrguga liitunud turuosalistel diskrimineerivate piiranguteta energiat võrgust osta ja võrku müüa. Arendatakse tarkade võrgutehnoloogiate ja tarbimise juhtimise lahendusi ning soodustatakse nende kasutuselevõttu turgude suureneva volatiilsuse ja energiaallikate mitmekesisuse kasvu kontekstis.

11. Põlevkivi kasutamisel liigutakse järjest suurema energeetilise väärimdamise ning kõrgema lisandväärtusega toodete tootmise suunas, et minimeerida põlevkivi käitlemisprotsessis tekkivat kasvuhoonegaaside heidet viisil, millega ei kaasne muu negatiivse keskkonnamõju suurenemine. Põlevkiviõli tootmise kõrvalsaadusena tekkivat uttegaasi kasutatakse elektri- ja soojusenergia tootmiseks, kusjuures pikas perspektiivis on eesmärk toota uttegaasist võimalikult suures mahus vedelkütuse, maagaasi või muude toodete asendajaid.

12. Suuremahulise energeetika ja tööstuse sektori osalisi suunatakse kasvuhoonegaaside heidet jõudsalt ja kulutõhusalt vähendama, jätkates turupõhiste mehhanismide kasutust. Jätkatakse Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemis osalemist ja selle toimimise tõhustamist, kuni ei ole selgunud kuluefektiivsemaid viise soovitud tulemuste saavutamiseks. Kaalutakse uudsete kasvuhoonegaaside heite vähendamisele suunatud maksupoliitiliste vahendite rakendamist Euroopa Liidu kauplemissüsteemi välistele majandusharudele ja käitistele, kui see on eesmärgipärane, kulutõhus ja majanduslikult põhjendatud.

13. Soodustatakse kodumaiste taastuvate energiaallikate järk-järgult laiemat kasutuselevõttu lõpptarbimise kõigis sektorites, pidades silmas ühiskonna heaolu kasvu ning vajadust tagada energiajulgeolek ja varustuskindlus. Soodustatakse kodumaiste bio- ning teiste taastuenergiaressursside laialdast kasutuselevõttu nii elektri- ja soojusenergia tootmisel kui ka transpordikütustena.

14. Energeetika ja tööstuse kasvuhoonegaaside heite piiramisel eelistatakse teadus-, arendus- ja innovatsioonisuundi, millega edendatakse tõhusate energiatehnoloogiate arengut ning kodumaise taastuenergiaressursi maksimaalset väärindamist, suurendatakse primaarenergia kokkuhoidu ja vähendatakse kasvuhoonegaaside heidet. Sealhulgas soodustatakse taastuenergia tootmistehnoloogiate arendamist ja biomassi teadmispõhist, säästlikku ja jätkusuutlikku väärindamist. Samuti on oluline arendada olemasoleva tööstuse süsinikumahukust vähendavaid ja võrkudega seotud tehnoloogiaid ja nende kasutust.

TRANSPORT

15. Vähendatakse sundliikumise ja isiklikust autost sõltuvuse vajadust hästi integreeritud asustuse ja transpordikorralduse planeerimise kaudu. Samuti edendatakse energiasäästlikku liikluskultuuri. Asustuse ja transpordi planeerimise integreerimise ning liikuvuskavade väljatöötamise ja elluviimise kaudu soodustatakse hästi toimivat transpordisüsteemi ja vähendatakse sundliiklust.

16. Suurendatakse sõidukipargi ökonoomsust ja säästlike transpordikütuste osakaalu eelkõige eesmärgipärase maksupoliitika ning avaliku sektori eeskujul abil. Avaliku sektori investeerimis- ja maksupoliitikaga mõjutatakse ökonoomsete sõidukite, säästlike transpordikütuste ning ühiskasutuses sõidukite eelistamist. Riigihangetes eelistatakse ökonoomseid sõidukeid ja säästlikke alternatiivkütuseid. Avaliku sektori eeskujul suurendatakse tarbijate teadlikkust.

17. Eelistatakse vähese kasvuhoonegaaside heitega transpordi- ja liikumisviise ühistranspordi, kergliikluse ning energiatõhusate kaubavedude eelisarendamise kaudu. Riik ja kohalikud omavalitsused edendavad transpordikorraldust, mis lähtub ühtsest tervikust ega sõltu haldusjaotusest ning ühistranspordiettevõtte omandivormist. Eesmärgi saavutamiseks kaalutakse transpordi kogumõjust ja kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks lähtuva maksupoliitika kujundamist üldist maksukoormust suurendamata.

18. Edendatakse teadus-, arendus- ja innovatsioonisuundi, mis soodustavad keskvalitsuse ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning ettevõtete teadlikkuse ja kompetentsi suurendamist säästva transpordi ja liikuvuse arendamisel ning asjakohaste näidisprojektide elluviimisel.

PÕLLUMAJANDUS

19. Suurendatakse ja säilitatakse muldade süsinikuvaru ning kujundatakse ja säilitatakse olulise süsinikuvaruga maa-alasid. Motiveeritakse põllumajandustootjaid suurendama muldade süsinikuvaru, kujundama ja säilitama püsirohumaid, väikemärgalasid ja puhvervööndeid ning vähendama turvasmuldade harimist.

20. Soodustatakse põllumajandusmaa tõhusat ja keskkonnasõbralikku kasutust ning välditakse selle põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Säilitatakse põllumajandusmaa tootmispotentsiaal ja väärtusliku mullastikuga põllumaa pindala. Praktiseeritakse keskkonna- ja kliimasõbralikke viljelusviise ja tavasid ning rakendatakse tõhusaid põllumajandustehnoloogiaid ja -praktikaid, et

säilitada ja suurendada põllumaade viljakust ning tagada sealne elurikkus. Väärtusliku mullastikuga põllumaa kasutusest väljalangemist või selle pindala vähenemist, näiteks maa katmist ehitiste või rajatistega, piiratakse õigusaktidega.

21. Tõhustatakse taimetoitainete kasutamist ning soodustatakse mineraalväetiste asendamist orgaaniliste väetiste ja keskkonnasõbralike mullaparandajatega. Välditakse orgaanilise aine vajaduseta põllult minemaviimist. Selgitatakse välja ja rakendatakse parimaid lahendusi taimetoitainete kasutuse tõhustamiseks ning mineraalväetiste asendamiseks keskkonnasõbralikumate orgaaniliste väetistega.

22. Edendatakse jõudsalt bioenergia tootmist ning selle kasutamist eelkõige selliste taastumatute kütuste asemel, mille tootmine on energiamahukas. Bioenergia tootmisel soodustatakse suuremat tõhusust ja ressursside väärindamist. Puidul põhinevate kütuste tootmisel kasutatakse madalakvaliteedilist puitu ja puidutööstuses tekkivat kõrvaltoodangut. Biogaasi tootmisel eelistatakse intensiivsest loomakasvatusest pärineva sõnniku ja seni kasutamata rohumaressursi kombineeritud kasutust.

23. Suurendatakse põllumajandussektori tootlikkust ja ressursikasutuse tõhusust, et vähendada kasvuhoonegaaside heidet toodangu ühiku kohta. Sealjuures keskendutakse sõnnikukäitluse keskkonnasõbralikumaks muutmisele, et piirata ammoniaagiheidet.

24. Põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heite piiramisel eelistatakse teadus-, arendus- ja innovatsioonisuundi, mis suurendavad põllumajanduse kestlikkust. Innovatsiooni edendamiseks seotakse teadustöö tihedalt põllumajandustootmisega hariduse, teavituse ja nõustamise kaudu. Uuringute abil suurendatakse põllumajanduses keskkonna- ja kliimamuutustega seotud teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuse mahtu.

METSANDUS JA MAAKASUTUS

25. Metsade juurdekasvu ja süsiniku sidumise võimet suurendatakse tootliku ja kestliku metsamajandamisega ning pikas perspektiivis säilitatakse metsade süsinikuvaru. Majandatava metsamaa tootlikkust suurendatakse peamiselt hooldusraie, puistute õigeaegse raie ja metsa kiire uuendamisega kasvukohatüübile sobilike puuliikidega. Majandatavates metsades rakendatakse paindlikke ja puistute kasvupotentsiaalset sõltuvaid raievanuseid, arvestatakse säästva metsanduse põhimõtetega ja hoolitsetakse elurikkuse säilimise eest.

26. Järjepidevalt edendatakse puidukasutust ning suurendatakse süsinikuvaru puittoodetes ja ehitistes, asendades sel viisil taastumatute loodusressursside kasutamist. Arendatakse kodumaise puidu kasutust ja tootmist, näiteks suurendatakse puidu kasutust ehituses.

27. Soodustatakse senise metsamaa pindala säilimist ning teistes maakasutuse kategooriates eelistatakse süsiniku sidumise suurendamise ja heite vähendamise võtteid. Jälgitakse ja planeerimisel arvestatakse maakasutuse sektori trende.

28. Säilitatakse või suurendatakse soolade turbas seotud süsinikuvaru. Välditakse soode edasist kuivendamist ning juba kuivendatud turbaaladel taastatakse võimaluse korral looduslähedane veerežiim või välditakse alade edasist degradeerumist.

29. Metsanduse ja maakasutuse sektoris eelistatakse teadus-, arendus- ja innovatsioonisuundi, mis aitavad suurendada süsiniku sidumist ning leida alternatiivseid puidukasutusviise.

V. Valdcondlikud poliitikasuunised kliimamuutuste mõjudega kohanemiseks

30. Tagatakse majanduse ning energiasektori ja teiste sektorite taristu toimimine mis tahes kliimasündmuste avaldumisel nii, et taristust sõltuvad elutähtsad teenused on inimestele kättesaadavad. Suurendatakse poliitikakujundajate ja avaliku sektori ning teiste majandusagentide teadlikkust ja suutlikkust arvestada oma tegevuses kliimamuutustest tulenevate mõjudega.

31. Vähendatakse või leevendatakse negatiivset tervisemõju, haigestumust ja suremust, mis on tingitud ebasoodsatest ekstreemsetest ilmastikuoludest. Abistatakse kliimamuutuste mõjudest haavatud elanike grupe ning suurendatakse elanikkonna valmisolekut hädaolukordadeks ja päästesuutlikkust.

32. Suurendatakse asustuse, eelkõige linnade vastupidavust kliimamuutustele, maandades maakasutuses ja ka selle planeerimisel asukohta arvestades ja kuluefektiivselt tormi- ja üleujutusriske ning leevendades nn soojusaare efekti mõju. Tõhustatakse kliimamuutuste pikaajaliste mõjudega arvestamist maakasutuses ja planeeringutes. Tehakse koostööd kohalike omavalitsustega, et asustuse areng oleks kestlik, seda nii inim- ja keskkonnasõbralikus, sotsiaal-majanduslikus, kultuurilises kui ka energeetilises tähenduses.

33. Parandatakse valmisolekut arvestada kliima muutumisega kaasnevate mõjudega looduskeskkonnas. Aidatakse sihipäraselt kaasa looduslike liikide, elupaikade ning ökosüsteemide optimaalsele kohanemisele kliimamuutuste mõjudega.

34. Tagatakse biomajanduse sektorite jätkusuutlik ja muutuvaid kliimatingimusi arvestav toimimine peamiselt kliimateadliku planeerimise kaudu.

35. Toetatakse keskvalitsuse ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning ettevõtete kompetentsi ja teadlikkuse kasvu kliimamuutuste mõjudega kohanemisel, sellealast teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevust, näidisprojektide elluviimist ja koolitust. Suurendatakse Eesti teadlaste kaasatust rahvusvahelistesse kliimauuringutesse, et tagada asjakohase teadusinfo kiire jõudmine Eestisse ning põhjendatud tulemuste ja soovitude asjakohane arvestamine.

VI. Aruandlus

Vabariigi Valitsus esitab alates 2019. aastast mitte harvem kui iga nelja aasta järel Riigikogule aruande kliimapolitiika põhialustega arvestamise kohta valdkonnaüleste ja valdkondlike strateegiate koostamisel ning nende elluviimisel. Samuti vaadatakse kliimapolitiika põhialused aastani 2050 üle ja vajaduse korral ajakohastatakse iga nelja aasta järel.